

Erich Fromm: Umění milovat

Erich Fromm byl německý sociální psycholog, psychoanalytik, sociolog, filozof a demokratický socialista. Vzhledem k jeho židovskému původu v roce 1933 emigroval do USA. Byl spojený s tzv. frankfurtskou školou, která představovala neomarxistické filozofické hnutí (vycházející z psychoanalýzy a marxismu), a kritizovala některé aspekty kapitalismu. Dále byl spojený s tzv. kulturní psychoanalýzou, která zdůrazňuje sociokulturní vlivy a faktory ve vývoji člověka.

Ústředním tématem jeho knihy *Umění milovat* je láska, kterou považuje za základ veškeré naší tvořivé síly, aktivity, a odpovědnosti za život. Kniha je psaná spíše teoreticky, k zamyšlení, neobsahuje konkrétní návody a rady. Publikace v sobě zároveň má i určitý apelující charakter, který přesahuje z teorie do praxe. Fromm totiž vnímá lásku jako dovednost, které je třeba se učit, jako umění, kterému je třeba se věnovat. Lásku tedy nepovažuje za předmět, ale za sloveso. A místo otázky „jak být milován“ se především zabývá otázkou „jak milovat.“ Láska je pak dle Fromma schopností tvůrčího a zralého charakteru.

Kniha je strukturována do čtyř hlavních kapitol: *Je láska umění?; Teorie lásky; Láska a její rozklad v soudobé západní společnosti; Praxe lásky*. Autor téma rozvíjí od filozofického a teoretického zakotvení lásky, přes rozbor různých druhů lásky a podoby, lásky v dnešní společnosti, až po praxi lásky. Finální kapitola je pojata spíše jako diskuse o praxi lásky, jsou zde úvahy o předpokladech pro lásku a o přístupových cestách, nejedná se o „návod,“ nýbrž Fromm tvrdí, že milovat je osobní zážitek, který může mít každý jen sám a ze sebe. Hovoří však o určitých „všeobecných předpokladech,“ které umění lásky vyžaduje – jako je (sebe)kázeň, soustředění, trpělivost a naléhavost.

Co se týče cílové skupiny čtenářů, kniha je napsaná i pro laickou veřejnost, čtenář tedy nemusí vyloženě disponovat hlubšími znalostmi psychologie. Má osobní zkušenost je, že kniha se mi při prvním čtení před nástupem na VŠ zdála místy poměrně složitá a nečetla se mi s takovou lehkostí. Teď, když jsem se k ní po letech vrátila, mi přišla

mnohem čtivější. Myslím si tedy, že získané znalosti z pole psychologie, a zkušenost s akademickými texty, mohou být při čtení určitě nápomocné.

Kniha byla poprvé vydána v roce 1956, což je důležité zmínit především s ohledem na 3. kapitolu „*Láska a její rozklad v soudobé západní společnosti*,“ ve které se Fromm zabývá vlivem kapitalismu a moderní společnosti na jedince, jeho hodnoty, potřeby a prožívání. Moderní člověk se dle Fromma proměnil ve zboží, kdy vše hodnotí skrze zisky a ztráty a je odcizený sobě, přírodě, i ostatním lidem. Kapitalistická společnost poskytuje rozptýlení od tohoto odcizení, aby si lidé neuvědomovali svou osamělost – ať už skrze pracovní rutinu nebo zábavní průmysl.

Přijde mi, že je tato Frommova analýza v mnoha ohledech stále aktuální, možná ještě více než dříve. Zdá se, že množství a intenzita faktorů, které Fromm popisuje jako odcizující, zesílily (např. ve formě sociálních sítí, konzumního přístupu k životu), ale zároveň jako by byl o to větší důraz na zvědomování si těchto tlaků, které dnešní doba přináší. Kdy roste snaha o autentické prožívání, duševní pohodu a udržitelnost, zejména mezi zástupci Generace Z.

Celkově považuji knihu za velmi podnětnou. Přijde mi, že nabízí odlišný a hlubší pohled na lásku, než jak ji běžně vnímáme. Oceňuji její kritický, ale zároveň inspirativní přístup, který vybízí k zamyšlení nad vlastními vztahy a hodnotami. Frommův pohled na lásku jako aktivní schopnost spíše než pouhý cit mi přijde osvěžující a inspiruje mě. A přestože plně nesouzním se všemi názory autora, vnímám mnoho postřehů a vhledů z knihy jako hodnotné a aktuální. Knihu bych doporučila všem, kteří se zajímají o téma lásky a vztahů, a chtějí ho více prozkoumat – ať už z osobní perspektivy, nebo z odborného hlediska.